

Sosiologur ávarar: Hetta er tann vissi deyði fyri Suðuroynna:

Bara fimm børn fødd allari syðru helvt í Suðuroy í ár

Tað stendur illa til í Suðuroynni. Alt ov fá børn verða fødd og fyri fyrstu ferð í yvir 50 ár, er fólkcatalið í oynni nú farið niður um 5.000 fól. Sosiológur rópar varsko og sigur, at støðan má viðgerðast og kannast í størsta álvara

ÁKI BERTHOLDSEN

– Hetta eigur at fáa allar reyðar ávaringarlampur í Suðuroynni at lýsa.

Hans Pauli Strøm, sosiológur, vildi illa trúgva tí, tá ið vit greiddi honum frá gongdini í fólkcatalinum í Suðuroynni í ár.

Støðan er nevnliga tann syndarlaga, at higartil í ár eru bara fimm børn fødd í allari syðru helvt í Suðuroynni.

Sjálvur arbeiðir hann á hagstovuni, har hann m.a. fæst nógv við fólkateljing-ar.

Men hagtøluni eru altíð nakrar mánaðir afturúti og hann hevur ikki heft seg við smálutir í gongdini í fólkcatalinum.

Hesi seinastu árinu eru í-millum 22 og 40 fødd í syðru helvt í Suðuroynni.

Men eisini síðani kreppa og fráflyting fór at taka seg upp nú í nítí árinum, hevur talið verið rættiliga stóðugt við tað, at nøkur og tjuu børn eru fødd í syðru helvt í Suðuroynni um árið.

Tað, sum verður roknað upp í syðru helvt eru Sumba, Lopra, Akrar, Vágur, Nes, Porkeri og Hov.

Í hesum byggunum búgva útvið 2.300 fól.

Bara fimm børn

Men í ár er so hend ein ó-fatilig lækking í barnsbúrd-artalinum.

Tí higartil í ár eru bara fimm børn fødd í allari syðru helvt í Suðuroynni.

Talan er um trý børn í Vági, eitt í Sumba og eitt í Porkeri.

Hetta er eitt ógilt fall, tá ið hugsað verður um, at í 1998 vórðu fødd 28 børn í syðru helvt í Suðuroy, í 1997 var talan um 25 børn, í 1996 vóru 26 børn fødd í 1995 var talið 25, og so-leiðis hava tøluni ligið stóð-

Barnatal í Suðuroy

	Syðra helvt:	Norðara helvt:
1991:	40	50
1992:	34	37
1993:	25	47
1994:	22	38
1995:	25	41
1996:	26	23
1997:	25	33
1998:	28	32
1999:	5	27

Syðra helvt er Sumba, Lopra, Akrar, Vágur, Porkeri og Hov. Norðara helvt er Øravík, Fámjin, Tvøroyri, Frøðba Hvalba og Sandvík

ug tað mesta av nítíárunum.

Frægari í Norðaru helvt

Í norðaru helvt í Suðuroynni stendur eitt sindur frægari til.

Tí har er barnatalið í ár ikki stórt orðvíst, enn tað hevur verið seinastu árinu.

Í norðaru helvt, sum er Fámjin, Øravík, Tvøroyri, Frøðba, Hvalba og Sandvík, eru 27 børn fødd higartil í ár. Í hesum byggunum búgva útvið 2.700 fól.

Hesi seinastu árinu hevur talið á føddum børnum ligið stóðugt omanfyri 30 í norðaru helvt í Suðuroy, burtur-sæð frá 1996, sum var ring-asta árið, tí tá vóru bara 23 børn fødd í norðaru helvt í Suðuroy.

Í 1998 var talið 32, í 1997 var tað 33, í 1995 var tað 41.

Í 1994 vóru 38 børn fødd í norðaru helvt, í 1993 var talið 47 børn, í 1992 var tað 37 børn og í 1991 var tað heilt uppi á 50 børnum.

Verða so barnsbúrdartøl-ini í allari oynni lögð saman, eru sostatt ikki meiri enn 32 børn fødd í allari Suðuroynni higartil í ár.

Óg tað er ikki meiri enn helvtin av tí, tað plagdi vera.

Færri enn 5.000 fól

At talið á føddum børnum lækkar er væl í samsvari við gongdina í fólkcatalinum annars.

Tí hesi seinastu árinu er fólkcatalið í Suðuroynni javnt og samt lækkað, og nú í summar er tað farið niður um 5.000 fól fyri fyrstu ferð í yvir 50 ár.

Upplýsingar frá Lands-fólkaývirlitinum siga, at nú búgva ikki fleiri enn 4.964 fól í Suðuroynni og so fá fól hava ikki búð her í langt yvir 50 ár.

Eftir upplýsingum, vit hava, búið 5.518 fól í Suðuroynni í 1930 og í 1950 kom fólkcatalið í Suðuroynni í hæddina, tí tá búið 6.213 fól í syðstu oyggini í Foroyum.

– Tað er serliga nú í nítíárunum, at fólkcatalið í Suðuroynni er rapað niðureftir og í ár hevur tað ligið og ríðið um 5.000 fól.

Men nú teir stóru fráflyt-ingarmánaðir, august og september, eru farnir aftur-um bak, datt fólkcatalið í Suðuroynni eisini niður um 5.000 fól fyri fyrstu ferð í meiri enn tveir mansaldrar, og nú búgva so ikki meiri enn 4.964 fól í Suðuroynni.

Tann vissi deyði

Hans Pauli Strøm, sosiológur á Hagstovu Føroya, er skelkaður av tølunum fyri, hvussu fá børn eru fødd í Suðuroynni í ár.

– At bara fimm børn eru fødd í syðru helvt í Suðuroy higartil í ár er eitt so stórt fall, at tað liggur „langt hinumegin alla logiska frágreiðing“, sum hann tekur til.

Hann leggur afturat, at hetta er tað merkiligasta fyrbrigdi, hann hevur verið úti fyri alla tað tíðina, hann hevur arbeitt við hagtølum.

– At barnsbúrdartalið fellur so nógv, er tann vissi deyði fyri eitt pláss.

fødd.

– Men tað hevur ofta ríðið um snarið.

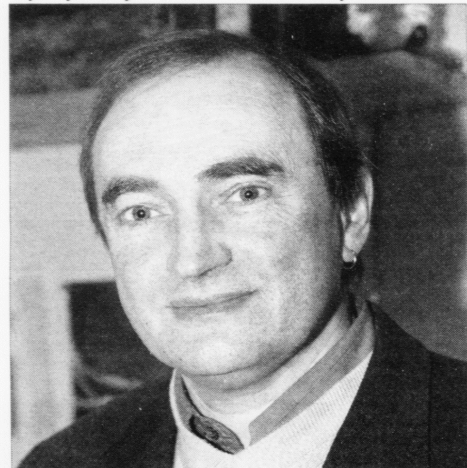
– Óg tað kemst av, at talið av konufólki í burðardýgg-um aldri er so lítið.

Hann sigur, at støðan er tann sama í øðrum útjaðaraplássum í Føroyum, eitt nú Sandoyinni og Vágum.

– Men at talið á barnsbúrdum í syðra parti í Suðuroynni er fallið so nógv, sum tað her er talan um, má ikki fara aftur við borðinum uttan víðari.

– Tí hóast burðartalið hevur verið lágt, hevur Suðuroyggin altíð ligið í vatn-skorpuni.

– Men tey tøluni, sum nú

– Hetta er tann vissi deyði og tað eigur at fáa allar reyðar lampur at lýsa, heldur Hans Pauli Strøm, Sosiologur

– Hetta er verri enn alt annað. Tað kann ganga upp og niður á so mongum økj-um. Men tá ið ongi børn verða fødd, verður heldur onki nýtt attarlið sett við, og so er lokalsamfelagið fyribeint, tað sigur seg sjálvt.

– Gongdin í Suðuroynni hevur verið tann í fleiri ár, at tað er lítill munur á, hvussu nógv fól doyggja og, hvussu nógv børn verða

fyriliggja, eru einki minni enn ein vanlukka fyri oynna.

Hann sigur, at tá ið sam-felagið er lítið, eru viðhvørt tilvildarligar broytingar í hagtølunum, sum kunnu tykja ógvuliga eru merki-ligar.

– Tilvildin kann snýta ein, tá ið vit arbeiða við hagtølum í øinum lítlum landi sum í Føroyum, tí grund-arlagið er so lítið.

Men Hans Pauli Strøm hevur kortini ilt við at trúgva, at hetta er av tilbíld, av tí at tøluni annars hava verið so stóðugt øll tey seinastu árinu.

– So við tí fyrivarni, at talan er um eina ófatiliga tilvild, haldi eg ikki, at tað ber ikki til, at hetta skal fara aftur við borðinum uttan víðari.

– Ábyrgdarhavarar í Suðuroynni kunnu ikki skráseta eitt tal sum hetta, uttan at taka tað í fullum álvara og gera okkurt við tað.

Sosiologurin sigur, at hann metir støðuna so álvarsliga, at støðan er búgvin til at halda kreppufund í suðuroynni.

Hann sigur, at tað má verða fyrst og fremst kommunurnar, sum eiga at taka stig til at kanna málið, tí tað eru kommunurnar, sum hava ábyrgdina av trivnaðinum.

– Tí hetta er so langt úti, at tað er hinumegin allar vanligar frágreiðingar.

– Her skal nakað heilt annað til, tí hetta er rætt og slætt ein vanlukka, sum eigur at fáa allar reyðar ávaringarlampur at lýsa.

Hans Pauli Strøm sigur, at tað tí verður neyðugt at seta kanningar í verk at vita, hvat tað er sum er galið, og sum ger, at so at siga øll konufólki í burðardýggum aldri isenn, gera av ikki at fáa børn, antin tí at tær ikki vilja, ella ikki tora.

Hann mælir til, at fáa all-an serkunnleikan á sosiala økinum hjá kommunum upp í málið, tað verið seg heilsusystar, tey, sum hava við dagrøkt og øll, sum annars hava við sosial viður-skifti og menningini av byggunum at gera.

– Tey eiga at seta seg saman, og so móguliga leita sær serkona hjálpl aðrastaðni frá, tí eitt svar til hesa óhugnaliga gongdina má og skal finnast.

Finna tey onki svar, mugu tey fara longur í sínum kanninum.

Hans Pauli Strøm sigur, at í fyrstu syftu kundi eitt nú spurnarbløð verið send út at vita, hví tey ungu húsini ikki vilja hava børn.

– Men verður onki svar funnið, eigur at verða farið víðari og eitt nú at heita á Almanna- og heilsumála-stýrið at útvega sær serfrøði til at lýsa málið neyvri.

– Tí tað er bráneyðugt at fáa svar uppá hesar spurningar, heldur Hans Pauli Strøm.

Gongdin í fólkcatalinum í Suðuroy seinastu 50 árinu

Ár	1950	1960	1970	1980	1990	1996	1999	31/3'99	nú
Hvalbiar komm.	817	824	788	837	835	774	766	767	780
Tvøroyar	2.104	2.038	2.015	2.157	2.124	1.817	1.793	1.807	1.782
Fámjins	226	185	141	142	127	119	123	121	117
Hovs	195	184	159	147	165	131	124	122	121
Porkeris	452	406	341	337	395	371	359	355	353
Vágs	1.730	1.739	1.554	1.746	1.690	1.397	1.419	1.408	1.403
Sumbiar	689	651	557	554	518	434	424	421	408
Tilsamans	6.213	6.027	5.555	5.920	5.854	5.043	5.010	5.001	4.964